

Frank Vande Veire. *Bloeiende Agatha*. Het Balanseer

In *Bloeiende Agatha*, de eerste roman van de Vlaamse filosoof Frank Vande Veire, heeft de verteller op zeker moment het gevoel 'dat iemand een grap met me uithaalde'. Ook als lezer kun je dit gevoel soms moeilijk van je afzetten. Maar wat een vreemde grap is het, een grap waarbij je goed moet zoeken naar de clou en waarbij het lachen je langzaam maar zeker vergaat. Het begint als een pornografische variant van de Bouquetreeks. Man ontmoet bloedmooie vrouw ('geschapen voor de liefde') en start een dampende verhouding met haar. De clichés vliegen in het rond, type 'onze monden vonden elkaar' of 'De diepe halsopening bood uitzicht op de roomblanke hals en de beginnende welving van de borsten'. Wat is dit, vraag je je af. Wat heeft de auteur van doorwrocht filosofisch werk als *Neem en eet, dit is je lichaam. Fascinatie en intimidatie in de hedendaagse cultuur* (2005) en *Als in een donkere spiegel. De kunst in de moderne filosofie* (2003) bezielde om dit bleke proza de wereld in te sturen?

Al gauw dienen zich dissonanten aan. In feite al in de eerste zin, maar je leest daar gemakkelijk overheen: 'Geen jongeling, voor het eerst getuige van zijn oprijzende geslacht, door wie niet de gedachte flitst dat de mens een ziekte is van het leven, het leven een ziekte van de dode stof'. Zouden alle 'jongelingen' er zo over denken? Misschien toch alleen degenen die Georges Bataille hebben gelezen. Voor hem stond erotiek gelijk aan het 'kwaad', maar ook aan het 'heilige', in elk geval aan het tegendeel van nut en profane orde.

Dat laatste geldt ook voor een grap, hij dient nergens toe, vooral als er ook nog weinig te lachen valt. De verteller, Philippe, heeft zijn mooie vriendin 'voor de grap' Agatha gedoopt. Alleen onder die naam leren we haar kennen, voor zover we haar überhaupt leren kennen. *Nomen est omen*, zo blijkt. Agatha betekent 'de goede', maar het is ook de naam van een Siciliaanse heilige, die om haar geloof en haar maagdelijkheid te bewaren de vreselijkste martelingen heeft moeten ondergaan. Philippe's Agatha staat een soortgelijk lot te wachten. Haar goedheid blijkt te bestaan uit een totale seksuele beschikbaarheid, de martelingen dienen zich aan wanneer Philippe die beschikbaarheid tot in het uiterste tracht te verdiepen en uit te breiden. Het gaat van kwaad tot erger, via SM-foto's en een navenant filmpje tot het bordeel, pijnlijke anale seks en zelfs vrijwillige besnijdenis. Het is, eerlijk gezegd, te gek voor woorden.

Maar tegen die tijd heb je wel door dat dit precies de bedoeling is. Vandaar ook de clichés en gemeenplaatsen. Bestaat er een taal die het exces dat Vande Veire beoogt rechtstreeks zou kunnen uitdrukken? Misschien een extreem lyrische taal, zoals in Jacob Groot's roman *Adam Seconde*. Anders zijn parodie en pastiche onvermijdelijk, maar net als de grap zijn ze hier niet of niet alléén om te lachen. Vande Veire weet het verschil tussen ernst en humor effectief te ondermijnen, want hoe bespottelijk alles ook is wat die arme Agatha overkomt, minder beklemmend wordt het er niet van. Hoogte- of dieptepunt (ook dat onderscheid vervaagt) is het 'stevige hangslot' dat Agatha in het bordeel via twee ringen aan haar schaamlippen moet meezeulen. Zo wordt zij veroordeeld tot 'een nieuw soort maagdelijkheid,

een maagdelijkheid zonder de schroom die de maagdelijkheid eigen is, zo schandelijk dat nog de meest vulgaire hoer zich hier voor geen geld toe zou lenen?.

Waarom dit alles? In de roman komt op deze vraag (die ook Agatha een keer stelt) het antwoord: er is geen waarom. Philippe verwijst naar Angelus Silesius' bekende gedichtje over de roos die bloeit 'zonder waarom'. De goede Agatha komt tot bloei in haar vrouwelijke ontvankelijkheid, zonder dat daar een specifiek doel mee is gediend. Juist om deze elementaire doelloosheid gaat het. Alleen die kan het leven de verlangde intensiteit geven, een intensiteit die niets waard zou zijn als zij niet onverdraaglijk was.

'Iemand moet het verlangen om weg te glijden in een onherstelbare schande – een verlangen waarzonder wij lege hulzen zouden zijn, overal inzetbare, perfect op hun doel afgestemde pionnen – iemand moet stoutmoedig en vooral onschuldig genoeg zijn om dit verlangen te belichamen'. Want, schrijft Vande Veire's Philippe, 'In vergelijking hiermee is alles laf, kwezelachtig geschipper'.

Bloeiende Agatha leest misschien als de natte droom van een intellectueel die iets te veel Bataille heeft gelezen. Voor sommige lezers kan ook het 'katholieke' gehalte (erotiek is zonde en tegelijk goddelijk) een bezwaar zijn. Maar als literatuur een manier van schrijven is die niet streeft naar gladde communicatie en die iets probeert te zeggen dat op geen andere manier gezegd kan worden, dan is dit een volmaakt literaire roman, getuigend van een krankzinnige inzet en een consequente uitvoering zoals je het in ons taalgebied zelden tegenkomt.

(*NRC Handelsblad*, 13-6-2014)